

Sfp:s program för de tvåspråkiga i Finland

1. Inledning

1.1 I många av världens länder är befolkningen två- eller flerspråkig. I Finland talas flera språk. Nationalspråken är svenska och finska.

1.2 Vår nation genomsyras sedan flera sekler av såväl den svenska som den finska kulturen. Finlandssvenskheten är en hörnpelare i det nationella kultur- och samhällsbygget. För att Finland också i framtiden skall vara ett dynamiskt och konkurrenskraftigt land behövs de båda nationalspråken. Språkkunskaper är en tillgång och en faktor som ökar den kulturella mångfalden och förståelsen för den samma.

1.3 Detta program avser tvåspråkiga personer som talar våra båda nationalspråk. För sfp är det viktigt att uppmärksamma denna grupp.

”Begreppet tvåspråkighet innefattar många olika dimensioner, vilket även leder till att man i så kallade tvåspråkighetsdebatter ofta talar förbi varandra. Det är viktigt att skilja mellan samhällets tvåspråkighet och individens tvåspråkighet.

Ambitionen är att samhället skall fungera på båda språken, oberoende av medborgarnas modersmål och kunskaper i det andra inhemska språket. Samhällets tvåspråkighet förutsätter naturligtvis individuell tvåspråkighet hos personal inom den statliga sektorn och i tvåspråkiga kommuner, men i och för sig skall finländska medborgare enligt språklagen ha rätt att få samhällsservice på sitt eget språk, finska eller svenska.

Den individuella tvåspråkigheten har även ett flertal dimensioner. Man bör skilja på identitet och färdighet. Färdighet, alltså kunskaper i landets andra officiella språk, behöver inte betyda att man automatiskt har en tvåspråkig identitet. Den kulturella identiteten är kopplad till familjebakgrund, traditioner och kulturvanor och behöver inte vara kopplad till tvåspråkig färdighet”.

(Kjell Herberts, forskare vid Åbo Akademi, 2006).

2. Individens tvåspråkighet

2.1 Tillförlitlig statistik om antalet tvåspråkiga finländare saknas trots att antalet personer som föds och lever sitt liv på båda språken ökar. Tvåspråkigheten är relativt lätt att definiera för ett land eller en institution. Däremot är det svårare att definiera den tvåspråkiga identiteten för individen. Var och en har sin egen uppfattning om sin språkliga och kulturella identitet. Därför definierar var och en sin tvåspråkighet själv. Språktillhörigheten är en identitetsfråga. En person med två likvärdiga modersmål som rör sig fritt mellan det svenska och det finska, kan ändå uppfatta sig som finlandssvensk.

Svenska folkpartiets 100-årspartidag i Vasa 2006

2.2 Den vanligaste definitionen av tvåspråkighet i Finland är att man vuxit upp i en familj där den ena föräldern talar svenska och den andra finska. Den här definitionen utesluter människor som inte har en sådan språklig bakgrund. En person som uppfattar sig som tvåspråkig kan vara uppvuxen i en helt svensk eller helt finsk familj.

3. Tvåspråkiga miljöer

3.1 De svenska språkmiljöerna i olika delar av landet varierar kraftigt. Sfp vill arbeta för en ökad lokal och nationell medvetenhet hos beslutsfattarna, så att olika språkliga behov kan tillgodoses.

3.2 Spektret av miljöer omfattar helt enspråkiga miljöer, sådana med dialekt och standardspråk, samt balanserat tvåspråkiga miljöer. Vidare finns tvåspråkiga orter med klar svensk majoritet och tvåspråkiga orter med klar finsk majoritet. Svenska skolor på helt finska orter har en central roll för upprätthållandet av det svenska språket. Genom dessa svenska rum kan en livskraftig, fungerande svenskhet bestå såväl i enspråkigt finska som i tvåspråkiga kommuner.

3.3 Tvåspråkighet förekommer i hela Svenskfinland, men på vissa orter har de tvåspråkiga barnen redan under flera års tid utgjort majoriteten av eleverna i den svenska skolan.

3.4 För att kunna prognostisera kommande elevantal undersöker skolmyndigheterna elevernas språktillhörighet. Prognoserna beaktar vanligtvis inte individuell tvåspråkighet, utan utgår från barnets registrerade första språk. Skolmyndigheternas prognoser återspeglar inte den språkliga verkligheten:

- I Helsingfors är eleverna i den svenska skolan fler än vad statistiken över svenskspråkiga anger, eftersom finskregistrerade barn i tvåspråkiga familjer ofta anmäls till den svenska skolan. Denna så kallade överinskrivning är cirka 10 procent av elevantalet.
- I Åbo, där två tredjedelar av eleverna uppskattas vara tvåspråkiga syns samma trend. Sedan slutet av 1980-talet har de svenska skolorna tagit emot flera elever än prognoserna förutsatt.
- I Esbo uppskattas cirka 60 procent av eleverna i de svenska skolorna vara tvåspråkiga.
- I Vanda är cirka 70 procent av eleverna i de svenska skolorna tvåspråkiga. Därtill bor många elever i någon annan kommun än Vanda.
- I Vasa uppskattar man att en tredjedel av eleverna kommer från tvåspråkiga hem på basen av att en tredjedel väljer modersmålsinriktad finska.
- I Karleby där de svenskspråkigas andel är cirka 18 procent av befolkningen, är eleverna i de svenska skolorna fler än vad statistiken anger. Här är överinskrivningen 22 procent.

Svenska folkpartiets 100-årspartidag i Vasa 2006

3.5 På den svenska landsbygden och i småstäderna förekommer tvåspråkighet inte i samma utsträckning. Dessa områden med en övervägande svensk majoritet är en stor tillgång för de svensk- och tvåspråkiga i Finland. Också på större tvåspråkiga orter finns en stor grupp enspråkigt svenska personer.

4. Den tvåspråkiga familjen

4.1 Barnen i de tvåspråkiga familjerna har möjlighet att på ett naturligt sätt lära sig både svenska och finska. Det är en tillgång för dem. I tvåspråkiga familjer måste tre olika språkliga beslut fattas. För det första väljer man barnets officiella modersmål, genom språkregistreringen. För det andra väljer man det språk eller de språk som används i hemmet, och för det tredje väljer man skolspråk.

4.2 Det officiella modersmålet kan bytas och föräldrarna är heller inte förpliktade att välja skola enligt registrerat modersmål. Föräldrar som vill ge sina barn två språk har en avgörande roll som språkliga förebilder för sina barn. Oberoende av val av skola är det viktigt att föräldrarna i ett så tidigt skede som möjligt får information om vad de olika språkvalen innebär för barnet. Också valet av daghem och skola är avgörande för språktillhörigheten.

4.3 Den som talar minoritetens språk stöter förr eller senare på känslan av att vara annorlunda, att avvika från majoriteten. Språklig mobbning förekommer. Sfp anser det vara viktigt att barnen får känna stolthet över sina språk.

5. Dagvård och skola

5.1 De tvåspråkiga barnen behöver stöd för sitt svenska språkbruk genom skolgång och dagvård på svenska. Likväl behövs en signal om att det är en bra sak att behärska både svenska och finska oberoende av hur man själv definierar sin identitet.

5.2 Språkbadsforskningen visar att förmågan att lära sig språk är starkast hos små barn. Språkbad är ett ypperligt sätt att öka förståelsen också för den finlandssvenska kulturen eftersom det öppnar en kanal till det svenska för både barnen och föräldrarna.

5.3 Dagvårdens roll som språkfostrare är central, det är viktigt att dagvården arbetar med medvetna språkprogram för att stöda barnens svenska. Också dagvården har en viktig kultur- och traditionsbärande funktion i samhället. Den svenskspråkiga dagvården är speciellt viktigt för de tvåspråkiga barn som ska gå i svensk skola.

5.4 Föräldrar som väljer svensk skola för sitt tvåspråkiga barn, ger sitt barn förutsättningar att förvärva en verklig tvåspråkighet. Den svenska skolan tar hänsyn till barnets hela språkliga identitet. Sfp anser att undervisningen i modersmålsinriktad finska är ett exempel på existerande god praxis i våra svenska skolor. Behovet av och möjligheterna för en modersmålsinriktad undervisning i svenska i de finska skolorna borde kartläggas. Vad gäller kontakten med hemmen bör man underlätta att även den finskspråkiga föräldern aktivt kan stöda och engagera sig i sitt barns skolgång. Detta gäller även i dagvård och förskola.

Svenska folkpartiets 100-årspartidag i Vasa 2006

5.5 I vissa skolmiljöer kan språkbruket under rasterna domineras av finska. I sådana fall är det viktigt att personalen i skolan med positiv inställning uppmuntrar att tala svenska. Alla vuxna, det vill säga lärarna, assistenterna och övrig personal, utgör elevernas dagliga, språkliga förebilder. Hela lärarkollegiet bör, särskilt i utsatta miljöer, stöda barnens språkbruk. Sfp anser att stimulans och uppmuntran stärker finlandssvenskheten och tvåspråkigheten, därtill poängteras att man i klassrummen självfallet talar svenska. I vissa skolor och språkmiljöer är det svenska språket så utsatt att aktiva språkliga stödåtgärder av olika slag är av nöden.

5.6 De tvåspråkiga barnens behov bör beaktas i utbildningspolitiken och lärarutbildningen. Det är viktigt att den svenska skolan är ett attraktivt alternativ, med hög kvalitet på undervisningen och med kort skolväg. Det är likaså viktigt att svensk- och finskspråkiga elevgrupper får sin undervisning i egna skolbyggnader för att trygga en stark svensk språkmiljö. Detta är särskilt viktigt i kommuner där språkmiljön utanför skolan är övervägande finsk. Detta gäller även organiserandet av kommunens barndagvård.

6. Service

6.1 Service på svenska är avgörande för svenskans ställning i landet och betydelsefull också för många tvåspråkiga individer. Det att en person även kan finska betyder inte att myndigheterna skulle ha rätt att underlåta att erbjuda service så som social- och hälsovård på svenska. Sfp betonar att en ökad tvåspråkighet inte förändrar rätten till svenskspråkig service. Språklagen ger varje finländare subjektiv rätt att använda någotdera av våra två nationalspråk.

6.2 Också för den som behärskar majoritetens språk är det speciellt viktigt att i utsatta situationer så som vid sjukdom, olyckor och rättsprocesser få använda sitt eget språk. Detsamma gäller också vid hög ålder då tidigare språkfärdigheter kan försvagas.

7. Svenska folkpartiets roll

7.1 *Svenska folkpartiet är den samlande politiska folkrörelsen för dem som vill arbeta för ett Finland med två nationalspråk, svenska och finska*, lyder första meningen i sfp:s partiprogram. Det är naturligt för sfp att rikta blickarna mot den växande skaran tvåspråkiga som känner sig hemma i både den svensk- och finskspråkiga kulturen.

7.2 Tvåspråkigheten är inte i sig någon ny företeelse men utgör ändå en utmaning för det svenska i Finland. De tvåspråkiga skall kunna känna sig välkomna i Svenskfinland och i de svenska institutionerna.

7.3 Sfp vill inkludera, inte exkludera, och anser att en positiv inställning till tvåspråkighet är en avgörande faktor för att skapa förståelse och tolerans språkgrupper emellan. Sfp kommer alltid att vara en förespråkare för ett land med två levande nationalspråk och ser som sin uppgift att kraftfullt verka för att tvåspråkigheten i vårt land inte övergår i enspråkighet.

Svenska folkpartiets 100-årsdag i Vasa 2006

7.4 Sfp är ett svenskspråkigt parti och dess interna arbetsspråk är svenska. Partiets dörrar står öppna för alla som vill arbeta för de värderingar sfp står för, oberoende av modersmål.

8. Sfp anser att:

1. - det är viktigt att blivande föräldrar i tvåspråkiga familjer redan under graviditetstiden får upplysning om betydelsen av den språkliga registreringen av barnet. Likaså skall båda föräldrarna i tvåspråkiga familjer aktivt uppmuntras att lära barnet sina respektive modersmål. Rådgivningens innehåll borde ses över ur tvåspråkighetssynvinkel.
2. – det kommande skolspråket bör redan i dagvården stärkas genom aktiva språkliga åtgärder. Kontinuerliga svenska språkstödssatsningar i daghem och skolor är speciellt viktiga på tvåspråkiga orter, exempelvis behövs stöd för läromaterial, fortbildning för lärarna och kulturellt program för eleverna. God och tillräcklig information gällande tvåspråkigheten bör ges i våra skolor.
3. - aktiva stödåtgärder behövs för att stärka de tvåspråkiga barnens svenska i miljöer med finsk majoritet.
4. - modersmålsinriktad undervisning i finska behövs förutom i den svenska grundläggande utbildningen och i gymnasiet även i yrkesutbildningen. Detta förutsätter extra resurser i många kommuner och satsningar på den modersmålsinriktade undervisningens kvalitet.
5. - goda kunskaper i skolspråket är grunden för all inlärning. Lärare och övrig personal utgör språkliga förebilder. Undervisningens kvalitet i modersmål och modersmålinriktat språk skall vara god.
6. - efterfrågan på språkbadsundervisning bör tillgodoses och språkbad uppmuntras i större utsträckning.
7. - studier om tvåspråkighet bör även i fortsättningen ingå i lärarutbildningen och flerspråkighetsdidaktik bör ingå som obligatoriskt ämne i lärarutbildningen.
8. - en utredning om tvåspråkiga och svenskspråkiga barn i finska skolor görs för att kartlägga hur många de är och vad man kunde göra för dem.
9. - sfp:s representanter i kommunerna bör fästa särskild vikt vid utbildningspolitiken. Ett väläckande svenskt daghems- och skolnät av hög kvalitet är nödvändigt.